

PAASSISSUTISSAT:

Ilisimatusarnermi suliniutip qulequtaa

- Ilisimatusarnermi suliniut 'Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq' (<https://da.uni.gl/forskning/wage/>) Issittoq kaajallallugu suliniutip 'WAGE Circumpolar Partnership (WAGE: Wealth of the Arctic Group of Experts)' (<https://www.wage.ulaval.ca/>)-p Kalaallit Nunaanni immikkoortora

Ilisimatusarnermi suliniutip WAGE: 'Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq'-up Kalaallit Nunaanni immikkoortuani peqataasut

- Birger Poppel, MarieKathrine Poppel, Peter Berliner, Najaaraq Demant-Port, Ulunnguaq Markussen, Elena de Casas. Tamarmik Ilisimatusarfik/Grønlands Universitetimut (www.uni.gl) attaveqartuupput.

WAGE-mik suliniutip aaqqissuussaana

- WAGE-mik suliniut professorimit Gerard Duhaimemit siulersorneqarluni Université Lavalimit aallaaveqarpoq.

Aningaasaateqarfinnit aningaasat pissarsiat: suliniut qanoq aningaasalersorneqarpa?

- WAGE-p ataatsimoortumik missingersuutaa 24 mio. kr.-t missaanniippoq. Affaat sinnilaarlugit SSHRC (Social Sciences and Humanities Research Council, Canada)-mit suliniummilu peqataasut sinnerinit aningaasaliissutaapput. Tamatuma saniatigut suleqatigiinnermut peqataasut amerlasuut allat assigalugit Kalaallit Nunaanneersut ilassuteqarput naammassisamik (in-kind contributions) ataatsimoortumik missingersuummut tapunneqartussap nalinganik.

Sivisussusia: suliniut qanoq sivisutigisumik atassava – aamma suliap ingerlarngani sumut illit killippit?

- Suliniut ukiunut tallimanut ingerlasuuvoq 2026-milu naammassineqartussaalluni.
- WAGE-mik suliniutip Kalaallit Nunaanni immikkoortuata suliniummut pilersaarut maleqqissaanngilaa. Suliniummik suliaqartut arlalinnik allaatigisaqarput saqqummersinneqareersunik saqqummersinneqalersaartunilluunniit:

MarieKathrine Poppel (2023): *About Meeting People Where They Are - Or Where We Think They Are*. Uaniittoq: Berliner, Peter (ed.): Untold Stories from Fieldwork. Ilisimatusarfik.

MarieKathrine Poppel (2024). *Indigenous citizenship - Gender and Discrimination*. Uaniittoq: Sim, Birte and Pauline Stoltz (eds.): The Palgrave Handbook on Gender and Citizenship. Intersectional and Transnational Perspectives, Palgrave/Macmillan.

Najaaraq Demant-Poort: (Polar Journalimi suliamik paasisimasaleqatigisanit nalilernerqartoq, oktoberimi 2023). *Generalized trust – has Greenland inherited this Nordic super fuel with the Scandinavian welfare institutions in the colonial process?*

Aviâja Egede Lynge & Peter Berliner (suliarineqartoq): *Listening to the Silence – a Journey to Freedom and Human Dignity. An Inuit way of promoting the Rights of the Child*.

Markussen, U. & Ren, C. (2024): *A just destination? Exploring local hopes, fear and power asymmetries in East Greenlandic tourism development*, Études/Inuit Studies.

WAGE CIRCUMPOLAR PARTNERSHIP – ISSITTUMI NALIGIINNGINNEQ

Birger Poppel

1. Ilisimatusarnermi suliniut allaatigitsiaruk, tamatumunnga ilanngullugu siunertaq

Issittumi naligiinnginneq pillugu WAGE-mik ilisimatusarnermi suliniut tassaavoq Issittoq kaajallallugu suleqatigiinneq Issittumi nunat immikkoortuini assigiinngitsuni naligiinnginnermik qitiutitaqartoq. Ilisimatusarnermi suliniut ‘Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq’ WAGE-mik suliniutip Kalaallit Nunaanni immikkoortora.

Ilisimatusarnermi suliniut nunartamigut annertoorujussuavoq ilaallutik nunat issittut tamarmik Alaska (USA)-mit, Canadap Issittua (Yukon, Northwest Territories, Nunavik, Nunatsiavut Nunavullu), Grønland/Kalaallit Nunaat, Norgep, Sverigep Finlandillu avannai, Ruslandip avannamut kitai aamma Sibiria pitarlugit kangimut Tjukotkamut.

WAGE pillugu Suleqatigiinneq Issittoq kaajallallugu nunat inoqqaavisa issittormiut suleqatigiinnerivaat – tassaasut nunat inoqqaavisa suliniaqatigiiffiitut ilaasortaasut nunallu inoqqaavisa sinniisaat kiisalu ilisimatusartut Issittumiittut Issittullu avataaniittut aammalu naalagaaffiit suliniaqatigiiffiisa sinniisaat. Suleqatigiinneq naligiinnginnerit pingaartumik nunat inoqqaavinik sunniisartut pimoorullugit akiornissaat pillugu aammalu pisuussutit Issittumi pilersinneqartartut agguataarneranni tunngaviusumik allanngortitsinissaq pillugu Issittumi Siunnersuisoqatigiit Issittumilu naalagaaffiit suliniaqatigiiffiisa allat inassuteqaatigisartagaannit aallaaveqarpoq.

Naligiinnginneq pillugu paasinnineq matuma kingulianiittoq WAGE-mik suliniummi naligiinnginnermik qitiutitaqartumi aallaaviuvoq: isertitat, ilinniartitaanerup, suliffissaqarnerup inuutissarsiuteqarnerullu tungaasigut inissisimaneq eqqarsaatigalugit aningaasaqarnikkut, politikikkut tunngaviusumillu eqqarsartaatsikkut pissaanermik agguataarineq nakkutiginninnerlu naligiinnginnermik pilersitsinermut ilassutaasartut. Naligiinnginnerit tamakku aammattaq makkunanga sunnerneqarsinnaasarput: suiaassuseq, immikkut inuiaassuseq, inuiaat ilisarnaasersuutaat, nagguik aamma najugaq tamakkualu sunniivigeqatigiittarnerat (ICASS X: WAGE-session abstract).

Nunarsuup issittuanut tamarmut pingaarnertigut ilisimatusarfissanut apeqqutinut anguniagassiisutaasut apeqqutilliisutaasullu suliniummi ‘Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq-mi atortitavut aamma WAGE-mi taamatorluinnaq ipput:

1. pissutit pisaatsillu naligiinnginnermik pilersitsisartut maannakkut qanoq-issusiat allaatigissallugu;

2. pissutsit takussaalersut naligiinnginnernik sunniisartut paasissallugit nassuiassallugillu;
3. pilersitseqataaffigissallugu Issittumi siunissaq pissutsit takussaalersut ilisimasaqalernissamut piareersaanertigut millilerneqarnerannik aammalu pisortat ingerlatsiviisigut ingerlaatsit nakkutiginninnerillu ingerlanneqartut naligiinnginnernik inuttut inooqatigiinnikkullu pilersitsinermut ilassutaasartut allanngortinneqarnerannik kinguneqartussa.

WAGE-mik suliniutip pissusia oqaaseq ataaseq atorlugu oqaatigineqassappat oqaaseq 'assigiinngissitaarneq' naleqquttorujussuussaaq!

WAGE-mik suliniut nunartamigut annertoorujussuuginnaranilu ilisimasanik pilersitseqatigiinnissaq pillugu annertuumik suleqatigiinnermik ilisarnaateqaannarani aammattaaq sammisanik assigiinngitsunik misissuineruvoq. 'Naligiinnginneq' qulequtaralugu pingaarnertigut ajornartorsiutit ataatsimoortut / pingaarnertigut sammisat suliniummi ilaatigut makku qitiutinneqarput.

- aatsitassarsiorfinni piiaaneq aamma aatsitassat ikummatissallu pillugit ingerlatsinermut tunngatillugu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii;
- katinngassutaasoq nunaqqatigiit issittormiut ataqatigiinnerannik pilersitsisartutut aningaasaqarnikkullu siuariartornermut aallartissutaasartutut paasillugu;
- nunaqqatigiit nunat inoqqaavi pineqartillugit inuussutissat isumannaatsuunissaat nunaqqatigiinnilu nerisarnermi ileqqut tungaatigut allannguutit.

2. Ilisimatusarnermi suliniummi periaatsit suut illit/ilissi atorpigil/-sigit?

WAGE-mik suliniutip immikkoortui amerlasuut, suleqataasut amerlasuut ilisimatusarnermilu ingerlaatsit allaatiginninnermik, misissueqqissaarnernik, missiliuussinernik naligiinnginnermillu nungutitsinissamut iliuusissatut innersuussuteqarnermik tunngaveqartut periarfissiiginnannaratik aammattaaq tunngaveqarput periaatsit amerlasoorpassuit assigiinngitsut // periaaseqarnikkut pullaviit amerlasuut atornerannik.

Pullavik ingerlataqarfiit akornanni sunnerfigeqatigiinnermik tunngavilik atorparput, tamatuma systemit naligiinnginnermik pilersitsisartut naligiinnginnermullu pinngitsoornani naammassisassat, aammalu inooqatigiinnermi aningaasarsiornikkut, inooqatigiinnermi kultureqarnikkut, politikikkut inatsisitigullu avatangiiserineqartunut assigiinngisitsinermut naligiinnginnermullu ilassutaasartunut qanoq attuumassuteqarnerata uppernarsariaqqinnissaannut misissoqqissaariaqqinnissaannullu periarfissimmatigut.

‘Periaatsit akuleriissut’ atorlugit pullavippuq isumaqarpoq ilaatigut pisortatigoortumik statistikkut atorlugit periaatsit peqassutsimut tunngatitaasartut periaatsillu piginnaassutsimut tunngatitaasartut, tamatumunnga ilanngullugit nunaqqatigiinnik toqqammaveqartumik ilisimatusarneq, iliuusissanik toraagalimmik ilisimatusarneq aammalu piginnaasatigut apersuineq (inunnik ataasiakkaanik aammattaaq alaatsinaanneqartunik apersuinerit).

3. Ilisimatusarnermi suliniutigisat/rsi qanoq ililluni Kalaallit Nunaannut iluaqutaassava? Soorlu inuiaqatigiit pinngortitarlu – politikikkut aningaasaqarnikkullu il.il. – pillugit ilisimasaqarnermut

Siullermik ilisimatusarneq Kalaallit Nunaannit nammineq ingerlapparput kalaallinillu ilinniartunik peqataatitsillutalu ilinniartitsivugut. Issittumi aaqqissuussaanikkut naligiinnginnernut ilaavoq inunnut ataatsimoortunut assigiinngitsunut ilaagatta nunat immikkoortui napillugit nunasiaateqalernerup ingerlaasiisa assigiinngitsut aallartinneranniilli ilisimatusartunit tikittartunit “ilisimatusarfigineqartartut”. Oqimaaqatigiinnginneq tamanna sulii piuvoq, aaqqeeqataaffigisinnaavarpullu suliniummi matumanisut ittumi nammineq ilisimatusarnikkut misissuinerit tulleriissarinivut inissisimanivullu qitiulersillugit.

Aappasaanik tunngavilersorluagaavoq (assers. takukkit Duhaimé et al. 2021); Naalakkersuisut (2010) aamma (2017); Poppel, M. et al. (2018); Viskum Lytken Larsen et al. (2018)) inuiaqatigiinni kalaallini assigiinngitsorpasuartigut naligiinnginneqartoq. Assersuutigalugu tamanna atuuppoq isertitanut, ilinniartitaanermut, ineqarnermut, peqqinnissakkut sullissinernik atuisinnaanermut, pisinnaatitaaffinnik atuisinnaanermut aammalu nammineq inuuniarnikkut atugarisanut sunneeqataasinnaanermut inuiaqatigiinnilu ineriartornermut tunngatillugu. Tamakku allallu naligiinnginnerit tamakkualu pissutaasa uppersarneqarnissaat misissoqqissaarneqarnissallu aammalu naligiinnginnernik akiueriaatsinik innersuusaqarnissaq suliniutip matuma anguniagarimmagu ‘Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq’ tamat oqallinneranni atorsinnaasunik ilisimasanik paasisimasanillu ilassuteqarsinnaavoq, taamalu naligiinnginnerup millisinnissaanut, inuunermi atukkat pitsaanerulersinnissaannut aammalu inuunerup naleqassusianik pitsaassusianillu annertusaanermut atorsinnaasunik tunngavilersuutinik periaatsinillu pilersuisinnaalluni. Ilami pivagut paasisimasat kalaallit piimasaqaataat kalaallinit aninneqartut aallaavigalugit ilisimatusarnermit pilerfeqartut, allaatigisaq aallarnelugu oqarnitsit.

4. Ilisimatusarnerit/-si annertusarneqarsinnaava aamma nunarsuaq tamakkerlugu – assers. uuttuutip nalunaarsornera najugaq-nunarsuaq atorlugu – soqutigineqalersillugu?

Tamanna naatsumik AAPPI-mik akisariaqarpoq!

Kalaallit Nunaata inui killilimmik amerlassuseqartuupput (56.000-t sinnilaarlugit, taakkunanga 90%-init amerlanerusut kalaaliullutik, inuit kalaallit) kisiannili sinerissami isorartoorujussuarmi illoqarfinnut nunaqarfinnullu qeqertatut ittutut oqaatigineqarsinnaasunut inoqarfinnut allanut 70-iusunut akunnerminni aqqusineqanngitsunut siammarlutik inuullutik. Oqaluttuarisaaneq nunasiaateqalernermit ukiut untritillit arlallit atorlugit ingerlasumit sunnigaasoq, nunartami angisuumi siammarsimasunik nunat inoqqaavinik killilimmik amerlassuseqartunik inoqarnek, aammalu oqaluttuarisaanerinnaanngitsukkut aammattaarli – massa assigiinngissuteqartiteraluartoq – Issittumi nunat inoqqaavisa allat akornanni aamma maanna ilisarineqarsinnaasumik immap nunallu pisuussutaanut uumassusilinnut ataneq. Taamatuttaaq ippoq kalaallit oqaasiisa atanerata ineriartorneratalu qularnaarivigineqarnissaannik Kalaallit Nunaanni pingaartitsinerinnannginneq aammattaarli ileqqunik kukturimillu ingerlatitseqqinnissamik pingaartitsineq aammalu nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffiinik mianerinninneq.

Assigeequtit ineriartornerullu ilisarnaatai imminnut assigiissuteqartut pissutigalugit nalorninaatsutut ippoq suliniuteqarnikkut angusat Kalaallit Nunaanneersut Issittup sinnerani atugassanngortinneqarsinnaassasut, aammalu qularnanngitsumik nunarsuarmi nunat inoqqaavinut allanut tunngatillugu.

Tassami sammisap ataatsip tungaatigut: silap pissusiata allanngornerata kingunerisaasa naligiinnginnermik pilersitsisarnerisigut suli ilimanarnerujussuuvoq kalaallit paasisimasaat – silap pissusiata allanngorneranut nunaqqatigiit naleqqussarnerannut qanimajaatsussusiannullu tunngatillugu – nunarsuaq tamakkerlugu atugassanngortinneqarsinnaassasut.

5. Ilisimatusarnermi suliniutigisanni/-ssinni unammillernarnerpaat suusimappat?

Kalaallit Nunaanni aammattaarlu issittoq kaajallallugu WAGE pillugu suliniummik suleqatigiinnerup piviusunngortinneranut tunngaviusumik unammillernartuullunilu misilinneqaataavoq kalaallit/inuit kalaallit nunat inoqqaavisalu allat ilisimasaasa ilisimatusarnermi suliniummut ilaatinneqarnissaat aammalu silarsuarmik paasinninnerit kulturikkullu tunuliaqutaasut assigiinngitsut akuerineqarnissaat. Tamanna tunngaviusumik ilisimatusarfissanut apeqqutinik – tamatumunnga ilanngullugu assers. 'naligiinnginneq' pillugu paasinninneq ilaatigut nunasiaateqalernek isiginniffigalugu assigiinngitsunik paasinninnermik qaleriissunik imaqartoq – suussusersiinermeereerpoq.

Tamatuma peqatigisaanik erseqqippoq oqaatsitigut akimmiffiit unammillernartuummata pingaarutillit. Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnek ileqqorissaarnertalik pingaartumillu isumalik kinguneqartussaavoq kalaallit oqaasiisa atorneqarnerannik – minnerunngitsumik piginnaasatigut periaatsitigut pullaviit atorneqartillugit.

6. Ilisimatusarnermi suliniutigisanni/-ssinni suna nuannernerpaava?

Ataatsimut isigalugu taaneqartutut assigiinngissitaarneq WAGE pillugu suleqatigiinnerup suliniutigineqarneranut aamma 'Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq'-mut paasinneriaasiulluuartuuvoq. Innimisuttumik suleqatigiinnikkut kulturinik allanik ilikkarnissamut tamanna unammillernartuullunilu kajumissaarutaajuartuuvoq. Aamma suliat tapertariissillugit, kulturit tapertariissillugit taakkualu saniatigut annertuumik assigiinngissitaarfiusumik qanimut suleqatigiinni suliatigut aalajangersimasumut tunngasutigut ataatsimoorullugit anguniagassartalinni suleqatigiinneq nuannersuuvoq.

7. Ilisimatusarnerit/-si ilinniartitsinermit atugassaasinnaava? Sumi qanorlu?

Ilinniartunik inuusuttunillu ilisimatusartunik ilinniartitsineq WAGE-mik suliniutip ilagitillugu immikkoortora, aamma 'Kalaallit Nunaanni naligiinnginneq' Ilisimatusarfimmi pikkorissaatigineqareerpoq. Aamma anguniagaavoq ilisimatusaqatigiissut Kalaallit Nunaanneersut Issittorlu kaajallallugu sinneraneersut allat ilisimatusarnerat ilinniartitsinermit atugassaassasoq - sammisassamut apeqqusianut Issittumilu unammillernartunut qitiusunut taakkualu assigiinngissitaartuunerinut uppersaatit.

Sammisassanut apeqqusiat allaatigineqartut, misissoqqissaarneqartut aaqqiissutigisinnasaannillu innersuussuteqarfineqartut, periaatsit assigiinngitsorpassuit atornerqarumaartut saqqummersitseriaatsillu assigiinngitsut ilisimatusarneq atornerqarsinnaangortissavaa Issittumi Issittullu avataani ilinniartitsinermit assigiinngitsunik killiffeqartuni atugassatut.

Danskini – minnerunngitsumik inuusuttut akornanni - Kalaallit Nunaat Kalaallillu Nunaanni pissutsit pillugit ilisimasakinneq pillugu uppersaasiortuarneq iliuuseqarfigeqqullugu tikkuarneqassaaq.

'Tunisassiat' ilaat suliarineqalereersimalerput – takuuk Paasissutissat!

NAJOQQUTAT ALLATTORSIMAFFIAT:

Duhaime, G., Everett, K., Lévesque, S., Wei, T., Baribeau, M. & Caron, A. (2021). Social and Economic Conditions and Inequalities in the Circumpolar Arctic. Uaniittoq: S. Glomsrød, G. Duhaime & I. Aslaksen (Eds), *The Economy of the North - ECONOR 2020* (pp. 13-33). Oslo–Kongsvinger: Statistics Norway.

<https://www.ssb.no/en/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/the-economy-of-the-north-econor-2020>

ICASS X 2021: WAGE-session abstract. <https://icass.uni.edu/session-proposals?page=4>

Naalakkersuisut. Departementet for Sociale Anliggender. 2010. *Pilotprojekt om fattigdom*. Nuuk: Naalakkersuisut.

<http://dk.vintage.nanoq.gl/Service/Publikationer/Rapporter/2010/~~/media/43BDE062FBB94A138C26719620D761F0.ashx>

Naalakkersuisut. Departementet for Sociale Anliggender, Familie, Ligestilling og Justitsvæsen (2017). *Fattigdom og ulighed. Redegørelse om ulighed og fattigdom samt mulighederne for at fastsætte en fattigdomsgrænse.*

<https://naalakkersuisut.gl/~~/media/Nanoq/Files/Publications/Familie/DK/Fattigdomsredegørelse.pdf>

Poppel, M., Arnfjord S. & Poppel, B. (2018). *Sårbare grupper i Grønland.* Nuuk: Kalaallit Røde Korsiat.

https://www.google.com/url?sa=t&rc=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiOwN6zw4eDAXNg4kEHcdFCOgQFnoECA4QAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.krk.gl%2Fwpcontent%2Fuploads%2F2020%2F09%2FSAARBARHED_SANALYSE_LANG.pdf&usg=AOvVaw10Dm7mdzAsvhalXKRERXBp&opi=89978449

Viskum Lytken Larsen, C., Brandstrup Hansen, C., Ingemann, C., Jørgensen, M.E., Olesen, I, Katajavaara Sørensen, I., Koch, A., Backer, V., Bjerregaard, P. 2018. *Befolkningsundersøgelsen i Grønland Levevilkår. Livsstil og helbred. SIF's Grønlandsskrifter nr. 30.* Statens Institut for Folkesundhed, SD

https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/befolkningsundersogelsen_i_groenland

Innersuussissutit:

<https://da.uni.gl/forskning/wage/>

<https://www.wage.ulaval.ca/>